

ZONNEPARKEN

IN MIDDEN-DRENTHE

Welke spelregels moeten er komen voor
de tender voor zonneparken
in Midden-Drenthe?

INLEIDING

Het onderwerp duurzame energie heeft al een aantal jaren volop de aandacht. Ook binnen de gemeente Midden-Drenthe. Voor het opstellen van een duurzaamheidsvisie is de gemeente Midden-Drenthe in 2019 in gesprek geweest met inwoners en andere betrokkenen. Hieruit bleek dat inwoners liever geen windmolens zien om energie grootschalig op te wekken. Omdat we het met alleen zon op daken niet redden, hebben we ook zonneparken op land nodig.

De ontwikkeling van zonneparken willen we zo lokaal mogelijk houden. Daarom hebben de energiecoöperaties, het Dorpenoverleg Midden-Drenthe en de gemeente Midden-Drenthe het **convenant lokaal eigendom Midden-Drenthe ondertekend**. Midden-Drenthe houdt de energietransitie lokaal. Dit betekent dat de lokale gemeenschap zeggenschap heeft bij de ontwikkeling van projecten en de opbrengsten in de regio blijven, zodat deze maatschappelijke doeleinden kunnen dienen. Dit kan bereikt worden met lokaal eigendom van opwekprojecten. Bij lokaal eigendom is het project (deels) in handen van een collectief samenwerkingsverband van bewoners, lokale ondernemers, agrariërs of andere lokale partners in de omgeving van het project. Dit betekent financieel deelnemen in het project en zeggenschap over de ontwikkeling en besteding van de middelen.

Om te bepalen hoeveel zon-op-land in Midden-Drenthe nodig is, is gekeken naar het gebruik van energie; hoeveel kunnen we besparen de komende jaren, hoeveel kunnen we kwijt op het dak en daar is de gemeente ambitieus in. Vanaf 2017 zijn er veel aanvragen ontvangen voor zonneparken, meer dan nodig, maar de gemeente had nog geen beleid gemaakt. Dus er is een stop gezet op de aanvragen. Er zal een tender (schoonheidswedstrijd) voor zonneparken komen vanuit de gemeente Midden-Drenthe. Een tender, ook wel een aanbesteding genoemd, is een manier waarop een opdrachtgever bedrijven vraagt om een specifieke taak uit te voeren of een product te leveren. Bedrijven sturen een offerte in om mee te dingen naar de opdracht. De opdrachtgever kiest dan de beste aanbieder op basis van prijs en kwaliteit. In deze tender dingen de ontwikkelaars mee om een omgevingsvergunning aan te kunnen vragen. De gemeente kiest, op basis van vastgestelde beleidsregels, de beste projecten.

Voor deze beleidsregels willen we wensen van inwoners en ondernemers in kaart brengen. Hiervoor zijn verschillende avonden georganiseerd door Dorpenoverleg Midden-Drenthe en de gemeente Midden-Drenthe onder begeleiding van Annelies Lely van De Transitiemaker. Alle avonden was cartoonist Herman Roozen aanwezig. Hij sloot de avond af met mooie, sprekende cartoons en gaf zo een leuke samenvatting van elke avond. www.dorpenoverleg.nl/energietransitie

Vlak voor de eerste bijeenkomst kwamen er nieuwe eisen vanuit het kabinet voor zonneparken op land. De gemeente is in overleg met de provincie over hoe om te gaan met de nieuwe inzichten vanuit het Rijk. Er is besloten om deze avonden toch door te laten gaan, zodat we alvast informatie kunnen ophalen om zo een traject bij doorgang niet te vertragen.

Dorpenoverleg Midden-Drenthe

DORPENOVERLEG
MIDDEN-DRENTHE

Gemeente Midden-Drenthe

INLEIDING	3
ORGANISATIE.....	5
PRESENTATIE: TERUGBLIK, INFORMATIE EN UITLEG.....	6
ENERGIE IN MIDDEN-DRENTHE	7
ZON OP LAND: HOE GAAN WE HET DOEN?	8
AAN DE SLAG	9
WERKWIJZE VAN DE AVOND: AAN DE SLAG!	10
WAT IS EEN ENERGIECOÖPERATIE?	12
VRAGEN EN OPMERKINGEN	13
OPGEHAALDE INFORMATIE	15
CONTACT.....	15

ORGANISATIE

Het doel

Met deze avonden was het streven om zoveel mogelijk wensen op te halen die binnen de samenleving leven over dit onderwerp: zonneparken. Voor de één heeft het meer impact dan voor de ander, dat wordt gerealiseerd. De informatie die is opgehaald, is de basis voor het maken van de spelregels van de tender van zonneparken Midden-Drenthe.

De route

Een samenwerking tussen gemeente Midden-Drenthe en Dorpenoverleg Midden-Drenthe heeft er voor gezorgd dat er een viertal avonden in de gemeente zijn georganiseerd.

Smilde (Het Kompas) - woensdag 8 november
Westerbork (De Voorhof) – donderdag 16 november
Balinge (Dorpshuis 't Broekhoes) – dinsdag 21 november
Wijster (Dorpshuis de Weidehoek) – donderdag 23 november

Op alle avonden is gestart met een presentatie. Hiervan is een verslag gemaakt. Er is gekozen om één verslag te maken, omdat de verstrekte informatie en de opzet van de avonden hetzelfde waren.

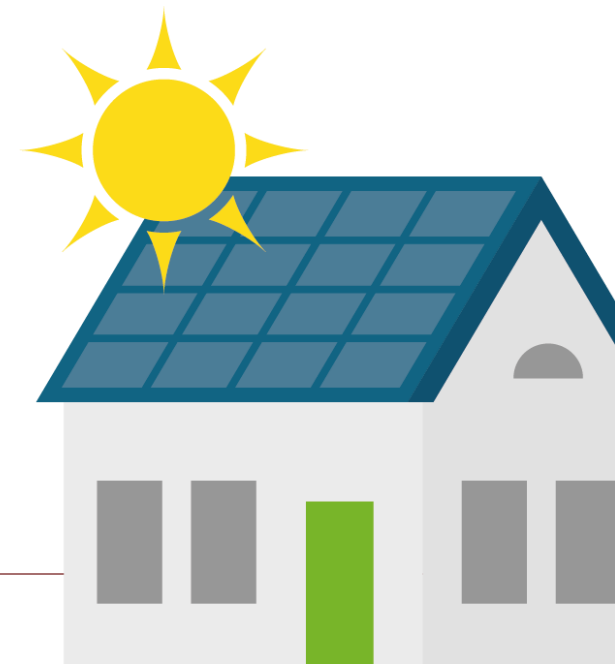
Na de presentatie zijn vier groepen aan de slag gegaan in de werksessies. De vier thema's staan in het verslag vermeld.

De organiserende partijen kijken tevreden terug naar opkomst van alle avonden en naar de opgehaalde informatie.

Verloop van de avonden

Bij alle avonden is benoemd dat niet iedereen goed op de hoogte was van het onderwerp en de problematiek. Daarnaast had het rijk net aangekondigd dat zon op agrarische gronden niet meer mogelijk zou zijn. De berichtgeving in de media hierover was behoorlijk resoluut: geen zonneparken meer op landbouwgronden. Echter zijn er nog uitzonderingen mogelijk en moeten de provincies de nieuwe regelgeving nog vastleggen in hun beleid. Gemeente is met provincie Drenthe in overleg hoe dit ingevuld gaat worden en hoe de tender voor zonneparken daarin past.

Mede hierdoor ontstonden er soms pittige discussies. De deelnemers is toch gevraagd om zoveel mogelijk input op papier te zetten in de werksessie. Ook als ze het ergens niet mee eens waren. Dat is ook gedaan. Dit was ook de bedoeling van de avonden: informatie ophalen.

PRESENTATIE: TERUGBLIK, INFORMATIE EN UITLEG

In het voorjaar van 2019 organiseerden Dorpenoverleg en gemeente Midden-Drenthe drie dialoogsessies in Smilde, Westerbork en Beilen om met inwoners te praten over duurzame energieopwekking. Tijdens deze bijeenkomsten zijn zes dilemma's en vraagstukken voorgelegd aan de deelnemers. De resultaten van deze sessies zijn terug te vinden in de **Duurzaamheidsvisie**, die in 2019 is vastgesteld. Een van de uitkomsten om te vermelden: geen windenergie wel zonne-energie.

Ook heeft de DOM i.s.m. de energiecoöperatie in 2022 vijf dorpsavonden georganiseerd:

Doelen dorpsavonden

1. Informeren, enthousiasmeren en betrekken van inwoners
2. Bewustzijn verhogen belang lokaal eigendom
3. Start met vormgeven lokaal eigendom
4. Koppelen energiecoöperaties en inwoners

Belangrijkste bevindingen op deze avonden waren:

Nut en noodzaak

- Het leeft
- Verschillende motivaties waarom inwoners aanwezig zijn
- Noodzaak is belangrijk om te weten

Communicatie

- Ingewikkelde materie
- Ga laagdrempelig naar inwoners toe
- Communiceer tijdig

Energiecoöperaties

- Genieten waardering vanwege kennis en ervaring
- Lokaal karakter is belangrijk (vindt gemeente ook erg belangrijk)
- Gemeenschappelijke coöperatie t.b.v. lokaal eigendom
- Bekendheid kan beter van de energie coöperaties

Zonneladder

De zonneladder is een lijst die vertelt waar men het liefst zonnepanelen geplaatst willen hebben. Eerst wordt er gekeken naar gebouwen, dan naar plekken in bebouwde gebieden en daarna naar locaties buiten de stad. Zonneparken kunnen worden gecombineerd met andere functies, zoals landbouw of natuur. Zo wordt de ruimte slim gebruikt en wordt belangrijke grond gespaard. Dit plan is vastgelegd in 2020 in de nationale omgevingsvisie (NOVI). De zonne-energiesector steunt deze lijst in de gedragscode 'Zon op Land'.

- Trede 4: Zonneparken op overige locaties.
- Trede 3: Zonneparken op onbenutte (bouw)locaties, langs infrastructurele werken en op industriële plassen.
- Trede 2: Kleinschalige zonneparken tot 2,5 ha met 100% lokaal eigendom en kleine windmolens.
- Trede 1: Zon op dak.

Er is gekozen om niet te wachten met de invulling van trede 4 totdat de overige tredes benut zijn. De ontwikkelingen kosten veel tijd, terwijl de wens is snel minder afhankelijk te moeten worden van aardgas. Zonne-energie draagt daar significant aan bij. De zonneladder wordt gebruikt om de voorkeur voor de tredes 1 t/m 3 te duiden.

ENERGIE IN MIDDEN-DRENTHE

In 2021 werd in Midden-Drenthe 5133 TJ (Terajoule) aan energie gebruikt (1.425.833.000 kWh) (alle energie). Dit getal gaat veranderen door aanpassingen, nieuwe woningen etc. Voor 2030-2050 wordt gewerkt aan een goede energiemix met bijvoorbeeld zonne-energie, biogas, restwarmte en meer.

Er zijn al afspraken gemaakt over het opwekken van grootschalige energie binnen de Regionale Energiestrategie (RES). De RES en meer informatie is te vinden op www.energievoordrenthe.nl. In de RES zijn ambities vastgelegd voor grootschalige zon-op-dak en zon-op-land.

Specifiek doel: 245 TJ uit zon op grote daken, dit een behoorlijk ambitie en 520 TJ uit zon op land. Inmiddels is er ongeveer 230 TJ (0,064 TWh) uitgevoerd of in ontwikkeling. Er blijft nog een ambitie over van ongeveer 290 TJ (0,080 TWh). In de tender houden we een marge aan van 10% naar boven. Wat hebben we al aan zon op land in Midden-Drenthe?

- De Mussels 10 ha op water - 55 TJ
- Leemdijk 6 ha - 23 TJ
- De Lotten 21 ha - 49 TJ
- Attero 35 ha - 95 TJ

De tender leidt tot het verlenen van omgevingsvergunningen voor zonneparken in 2025/2026 met een totale opwek van 290 TJ tot 320 TJ, waarmee we in 2030 onze bijdrage aan de RES-doelstellingen kunnen halen met de gerealiseerde en in ontwikkeling zijnde zonneparken. Daarvoor hebben we tussen de 60 en 90 hectare nodig: 60 ha = 84 voetbalvelden - 90 ha = 126 voetbalvelden. De ruime marge heeft te maken met de inpassing.

ZON OP LAND: HOE GAAN WE HET DOEN?

Er wordt een maatschappelijke tender gemaakt en dan volgt er een aanbesteding. Hiervoor moeten regels gemaakt worden. Dat willen we gezamenlijk bepalen. Er volgt een schoonheidswedstrijd voor vergunningen, wat past bij deze regio. Schaarze vergunningen: er is al voor 1000 ha aangevraagd en er is 90 ha nodig. Gemeente Midden-Drenthe wil dus extra spelregels vaststellen, in samenspraak met inwoners en ondernemers in Midden-Drenthe.

Het proces ziet er als volgt uit:

concept spelregels -> optioneel: marktconsultatie -> vaststellen spelregels -> selectieprocedure -> borging

Deze avonden wordt er naar meningen gevraagd en ideeën zijn welkom.

De gemeente Midden-Drenthe wil dat de voordelen en nadelen van zonneparken eerlijk verdeeld worden. Dit kan bereikt worden door lokale betrokkenheid. Lokale betrokkenheid betekent dat mensen uit de buurt financieel meedoen. Wens is dat minstens de helft van de zonneparken eigendom wordt van mensen uit de buurt, bijvoorbeeld via een energiecoöperatie. Dit kunnen we echter niet eisen bij de omgevingsvergunning. Dit kan wel met een tender.

Voor de maatschappelijke tender moet de gemeente namelijk regels opstellen. Deze regels bepalen voor een ontwikkelaar/aanbieder van een zonnepark waaraan ze moet voldoen om een vergunning te krijgen, (winnen van de schoonheidswedstrijd). Voordat deze regels gemaakt worden, wordt inzichtelijk gemaakt wat de inwoners belangrijk vinden bij de aanleg van een zonnepark. Waar wordt waarde aan gehecht en wat zou absoluut niet kunnen?

Netcongestie is transportschaarste, dat betekent dat er te weinig ruimte is op een elektriciteitsnetwerk om elektriciteit te transporteren. Dit speelt ook in Midden-Drenthe. Hier moet in de tender ook rekening mee worden gehouden, met de timing. Hierover is overleg met de netbeheerder Enexis. Netcongestie komt door de complexiteit. De energie komt nu van verschillende kanten: energiecentrales, windparken, zonneparken en zon op (particuliere) daken. Er wordt hard gewerkt aan uitbreiding en dat moet resulteren dat in 2030 e.e.a. is opgelost.

AAN DE SLAG

LOCATIE
LANDSCHAPPELIJKE INPASSING
MEEDENKEN
MEEDOEN

INPUT VOOR DE SPELREGELS VOOR HET OPSTELLEN VAN EEN TENDER

WERKWIJZE VAN DE AVOND: AAN DE SLAG!

Er wordt op vier thema's informatie opgehaald.

1. Locatie – ontwerp - potentiekaart
2. Landschappelijke inpassing
3. Meedenken
4. Meedoen met het zonnepark

1. LOCATIE – ONTWERP - POTENTIEKAART

Op een plattegrond van Midden-Drenthe zijn allerlei gebieden ingekleurd (concept). Op bepaalde gronden mogen bijvoorbeeld geen zonneparken komen. De huidige parken staan vermeld. Op deze kaart kan aangegeven worden waar de voorkeur voor een park naar uit gaat en waar liever geen parken te realiseren.

2. LANDSCHAPPELIJKE INPASSING

Er zijn verschillende voorbeelden van huidige parken of parken in ontwikkeling. Laat alle wensen voor inrichting van het park weten: plaatsing zonnepanelen, natuuraanleg etc.

3. MEEDENKEN

Hoe willen inwoners meedenken? In welk proces willen inwoners betrokken worden.

Omgevingsanalyse

- Welke mensen wonen er in de buurt? (aantallen, verspreiding, kenmerken zoals leeftijd en inkomen)
- Bestaan er actieve dorpsverenigingen of een energicoöperatie in de omgeving?
- Welke belangen en opvattingen spelen er?
- Hoe kunnen buurtbewoners en belanghebbenden worden betrokken?

Participatieplan

- De soorten activiteiten en doelen die worden nagestreefd.
- Een tijdschema.
- De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van alle betrokken partijen. Dit omvat:
- De mate van inspraak die buurtbewoners hebben in de ruimtelijke en landschappelijke planning en financiële betrokkenheid.
- Hoe de initiatiefnemer afspraken vastlegt met belanghebbenden.
- De manieren waarop initiatiefnemers en buurtbewoners met elkaar communiceren.

Inwonersbijeenkomsten

- Het vaststellen van het gebied waarin buurtbewoners worden betrokken bij het participatieproces.
- Duidelijke uitleg van de regels en het proces van deelname. Hierbij wordt besproken:
 - De mate van invloed die buurtbewoners hebben op de ruimtelijke en landschappelijke planning en financiële deelname.
- Een verkenning van de belangen van buurtbewoners.
- De verschillende werkvormen die kunnen worden gebruikt.
- Overeenkomsten over de communicatie tussen initiatiefnemers en buurtbewoners.

4. MEEDOEN MET HET ZONNEPARK

Lokaal eigendom

Omwonenden kunnen mede-eigenaar of volledig eigenaar worden van een zonnepark via een energiecoöperatie. Dat betekent (mee-) investeren en risico lopen, maar ook zeggenschap en delen in de opbrengst. Inwoners en bedrijven moeten zich verenigen in een coöperatie om gezamenlijk te kunnen investeren en over de opbrengsten te kunnen beschikken. Een coöperatie kan zelf initiatiefnemer zijn van een project of door een (commerciële) ontwikkelaar betrokken worden bij een project om zo vorm te geven aan lokaal eigendom.

Obligatie of aandelen

Omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties. Bij obligaties zijn de deelnemers geen mede-eigenaar en wordt rente ontvangen op de inleg. Bij deelname via aandelen is wel sprake van gedeeld eigendom van het project. De financiële risico's van obligaties zijn kleiner dan bij deelname via aandelen.

Gebiedsfonds

De initiatiefnemer stort een deel van de opbrengsten van een park in een fonds waaruit projecten worden gefinancierd die ten goede komen aan de omgeving. Het geld kan geïnvesteerd worden in verduurzamingprojecten, maar ook in de lokale sportclub of wijkvereniging. Voor het beheer wordt een onafhankelijk bestuur benoemd met in ieder geval een vertegenwoordiging van omwonenden.

Omwonendenregeling

Dit wordt ook wel **burenregeling** genoemd. Een dergelijke regeling is gericht op het aanbieden van eenmalig financieel voordeel aan alle bewoners binnen een bepaalde straal rondom een park. De invulling van de vergoeding wordt per project afgesproken, het kan bijvoorbeeld gaan om een bijdrage aan het verduurzamen/isoleren van de woning, korting op groene stroom of een andere financiële vergoeding.

Het verschil met het gebiedsfonds is dat het hier niet gaat om geld dat wordt besteed in projecten voor de omgeving, maar om direct financieel voordeel voor omwonenden.

WAT IS EEN ENERGIECOÖPERATIE?

Een energiecoöperatie is een groep mensen die samenwerkt om duurzame energie te produceren en te gebruiken op een democratische en toegankelijke manier. Deze coöperaties zijn vaak verbonden aan dorpen, wijken of steden, maar soms werken ze op nationaal niveau.

Ze beheren bijvoorbeeld samen windmolens, kopen zonnepanelen in of starten een biogasinstallatie. Het doel is om minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen vanwege klimaatverandering, en om te laten zien dat duurzame energie een goede toekomst heeft, zelfs zonder subsidies, tegen concurrerende prijzen.

Naast duurzame energie hebben ze ook andere doelen, zoals een toekomstbestendige samenleving, onafhankelijkheid van grote bedrijven en sociale samenhang in de buurt.

Lokale energiecoöperaties geven buurtbewoners de mogelijkheid om samen te beslissen over hun energievoorziening en zelfs gezamenlijk eigenaar te worden. Burgers kunnen zo samen plannen maken voor duurzame energieprojecten, zoals windmolens, zonnepanelen, warmtenetten, lokale energieopslag en laadpalen voor elektrische auto's.

De coöperaties kunnen als een vereniging worden opgezet, waarbij leden geld inleggen voor initiatieven zoals het kopen van een zonnepark. Ook kunnen ze meer als een bedrijf functioneren, energie inkopen en verdelen. Soms werken overheden, bedrijven en burgers samen in deze energiecoöperaties.

Meer informatie in het filmpje: [Wat is een energiecoöperatie? Bekijk de animatie! \(youtube.com\)](#)

VRAGEN EN OPMERKINGEN

Aangegeven wordt dat gemeente inzet op zon op dak. Ik heb een groot dak, waar veel panelen op kunnen. Hoe doet de gemeente dit?

*De gemeente adviseert om contact op te nemen met een energie coöperatie. De rol is om te enthousiasmeren en stimuleren. Ook heeft de Provincie een programma lopen: Ik ben Drentse Ondernemer. Zon op dak is niet altijd mogelijk i.v.m. dakconstructie etc.
<https://ikbendrentsondernemer.nl/thema/vergroenen/>*

Als ik een groot bedrijf heb en ik 's avonds stroom nodig heb en dat willen jullie leveren uit zonne-energie. Hoe gaan jullie dat doen?

Daar hebben we nog geen oplossing voor. Waterstof en batterij wordt gemist in het verhaal, maar dit staat nog erg in de kinderschoenen. Waterstof is minder geschikt voor huishoudens.

Wordt alle energie die opgewekt wordt toegepast in de gemeente?

Het liefst natuurlijk wel en verkocht via de energievoöperaties, maar in de praktijk gaat het op het netwerk. We streven naar 50% lokaal eigendom zodat het niet door een investeerder wordt doorverkocht.

Zijn er al afspraken gemaakt?

Alleen op provinciaal niveau, maar niet lokaal. Daarvoor zitten wij deze avond bij elkaar, om te bepalen welke afspraken we willen maken.

Is het de bedoeling dat de gemeente gronden gaat kopen?

Nee. De gemeente gaat in principe niet zelf de zonneparken ontwikkelen. De eigenaar van de grond ontvangt een vergoeding van de partij die het zonnepark ontwikkelt.

Er zijn voorkeurslocaties aangegeven

Er zijn geen voorkeurslocaties vanuit de gemeente aangegeven. De gemeente heeft wel gebieden uitgesloten. Deze staan op de kaart.

Er wordt gewerkt aan de infrastructuur. Hebben jullie dit in beeld i.v.m. locaties?

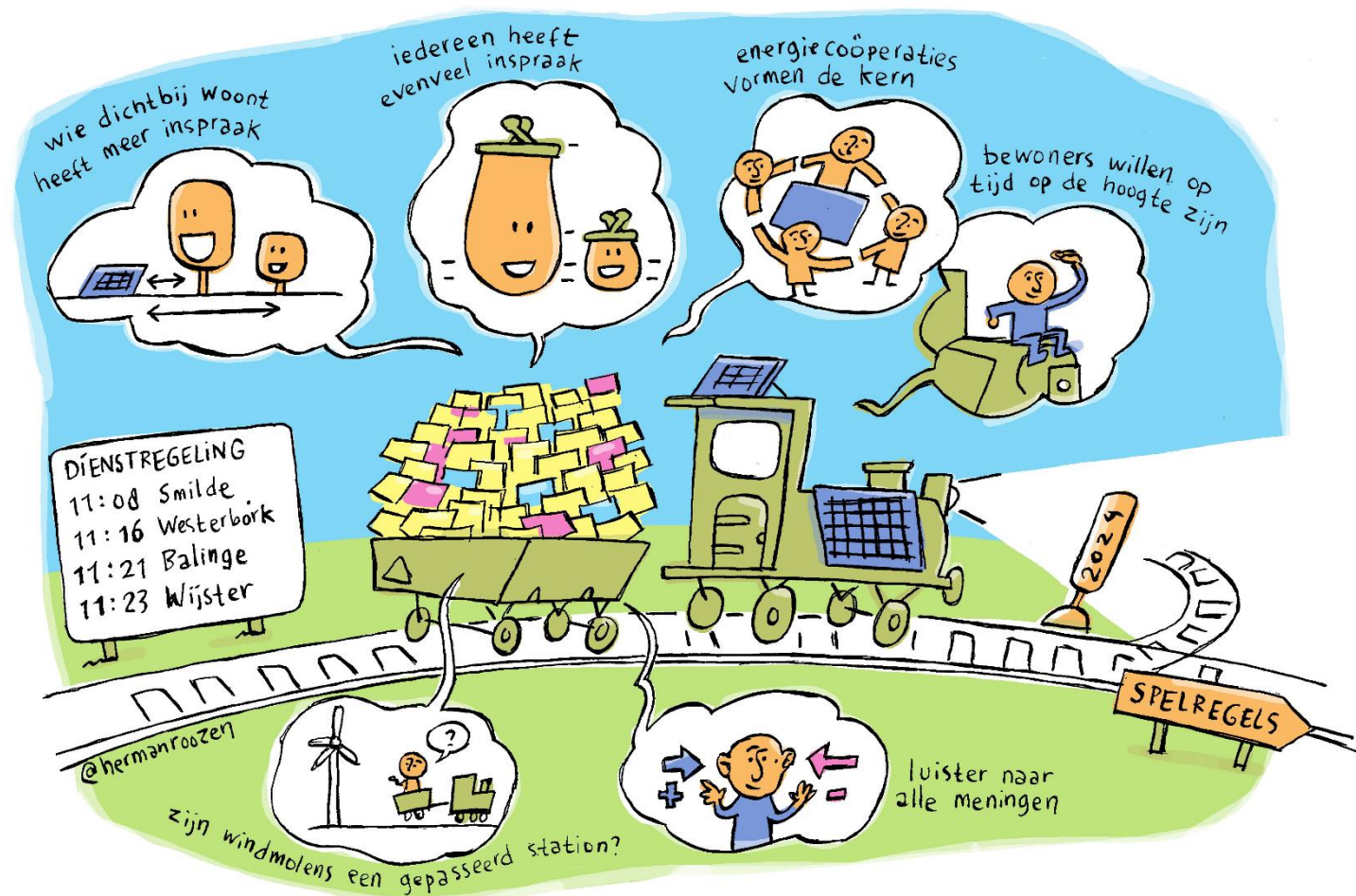
Ja, wij willen vooral inprikken op midden en hoogspanning (De Lotten en ETP terrein). Deze locaties zullen daarom in trek zijn bij ontwikkelaars in verband met een kortere kabel naar de grote trafostations. Toch zijn alle locaties mogelijk voor de parken.

Er zijn problemen met laagspanningsnet, gaat dat goedkomen met de zonneparken?

De aansluiting komt niet op het laagspanningsnet. Enexis en Tennet hebben beloofd om een futureproof netwerk te leveren. Zonneparken kunnen uitgezet worden bij een te vol netwerk. Hier wordt ook in de subsidieverstrekking rekening mee gehouden. Ondertussen blijven wij in gesprek met regionale netbeheerder over het uitbreiden van het lokale en regionale netwerk.

Wordt er rekening gehouden met industrieterreinen met uitbreidingen? In Westerbork ligt een aanvraag en het is wenselijk dat dit tegelijk wordt meegenomen.

Dat is wel het mooiste. Bij nieuwbouw willen wij eigenlijk zonne-energie verplicht stellen. Dat is bij woningen al wel zo maar bedrijven nog niet. Als gemeente kunnen we hier wel iets mee doen. Meervoudig ruimtegebruik blijft heel belangrijk. De opmerking voor Westerbork wordt meegenomen naar de collega Economie van de gemeente Midden-Drenthe.

OPGEHAALDE INFORMATIE

Tijdens de avonden waren er soms pittige discussies, maar dit heeft ook geleid tot hele mooie gesprekken met de aanwezigen. Dit is terug te zien in de input, ook vanuit de werksessies. Er is regelmatig benoemd dat de energiecoöperaties een rol moeten krijgen in de ontwikkeling van een zonnepark. Er zijn verschillende vormen van financiële participatie genoemd. Omwonenden vinden het belangrijk zo vroeg mogelijk betrokken te worden bij de ontwikkeling. Ook vraagt men aandacht voor de inrichting van een zonnepark, bijvoorbeeld door het versterken van de biodiversiteit.

Een aantal leden van energiecoöperaties was aanwezig als gast/ toehoorder. Bij bepaalde vraagstukken hebben zij waardevolle informatie kunnen geven aan de aanwezigen.

De uitwerking van de werksessies (geeltjes) is gedaan in Excel-bestand. De informatie uit de werksessies is verwerkt in een losse bijlage.

CONTACT

Zijn er vragen, neem dan gerust contact op.

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Tamara Beens

t.beens@middendrenthe.nl

DORPEN OVERLEG MIDDEN-DRENTHE

Ger Steenbergen

ger.steenbergen.dom@gmail.com

